

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Affligemdreef (Aalst, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2017J86

December 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	6
1.1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Onderzoeksopdracht	8
1.2.1 Onderzoekskader	8
1.2.2 Juridische context	8
1.2.3 Randvoorwaarden	8
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	12
1.2.6.1 Methode	12
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	12
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	12
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	12
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	13
1.3 Assessmentrapport	14
1.3.1 Ruimtelijke situering	14
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	15
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	16
1.3.2.2 Geologie	17
1.3.2.2.1 Tertiair	17
1.3.2.2.2 Quartair	18
1.3.2.3 Bodem	19
1.3.2.3.1 Bodemtypes	19
1.3.2.3.2 Bodemerosie	20
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	21
1.3.2.5 Hydrografie	23
1.3.3 Gekende archeologische waarden	24
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	24
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	24
1.3.3.1.2 Historische kaarten	29
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	32
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	35
1.4 Synthese	42

1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	43
Deel 2:	Bibliografie.....	44
Deel 3:	Bijlagen.....	45

FIGURENLIJST (2017J86)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	10
Figuur 4: Zicht op het terrein vanuit de Affligemdreef, 2013 (Bron: Google Streetview).	10
Figuur 5: Visualisatie van de geplande verkaveling (Bron: Geopunt).	11
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt)	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt)	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Hoogteverloop van het projectgebied (van noordwest naar zuidoost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt)	23
Figuur 15: Topografie van Aalst en omgeving op basis van het Digitaal Hoogtemodel (DHM). De zwarte driehoek situeert de oudste woonkern van Aalst op een steilrand van de Dendervallei. De stippellijn geeft de afbakening van de hoger gelegen leemrug met de koutergronden aan (DE GROOTE 2013, 6) (©AGIV en Onroerend Erfgoed).	24
Figuur 16: Kaart op basis van het 16 ^{de} -eeuwse Stadsplan van Van Deventer met lokalisatie van de vroegmiddeleeuwse sites: 1. Het Zelfhof, 2. De Sint-Martinuskerk, 3. De Sint- Ursmaruskapel, 5. Het Sint-Jozefscollege, 6. De Hopmarkt, 7. Het traject van de handelsweg Brugge-Keulen. Verder: de Dender en de Siesegembeek (blauw), het alluviale gebied (groen) en de hoger gelegen leemgronden (beige) (DE GROOTE 2013, 9).	26
Figuur 17: Lokalisatie van de volmiddeleeuwse sites. Plan op basis van het 16 ^{de} -eeuwse stadsplan van Van Deventer met de castrale motte (1), het Zelfhof (2), de eerste stadsomwalling (3), de opgevolde winterbedding van de Dender (4), de tweede stadsomwalling (5) en de Grote Markt (6) (DE GROOTE 2013, 19).....	27
Figuur 18: Evocatie van de eerste stadsomwalling, op basis van de archeologische gegevens op het Sint-Jozefscollege (DE GROOTE 2013, 20).	28
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	31
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	33
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)	33
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)	34
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	34
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	35

TABELLENLIJST (2017J86)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	6
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	15
Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.	35

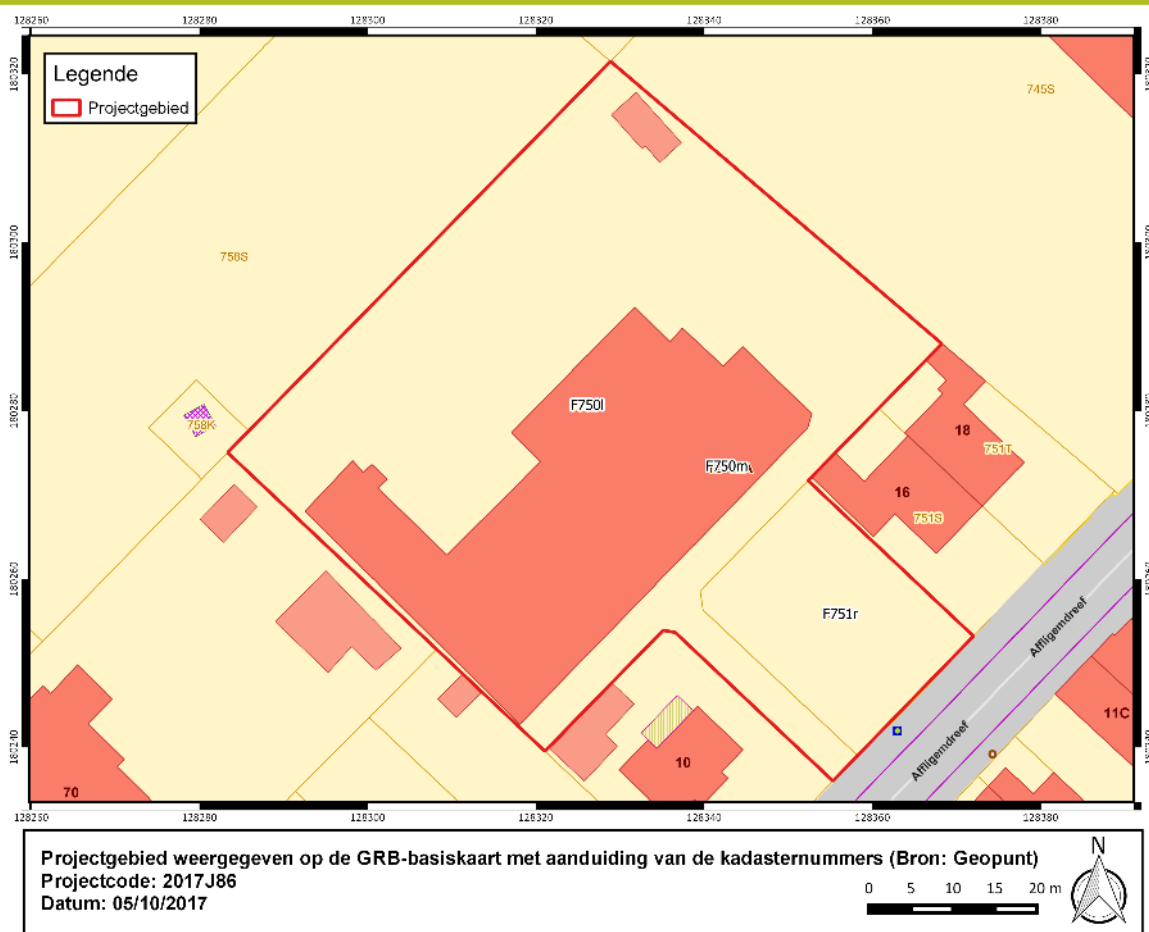
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

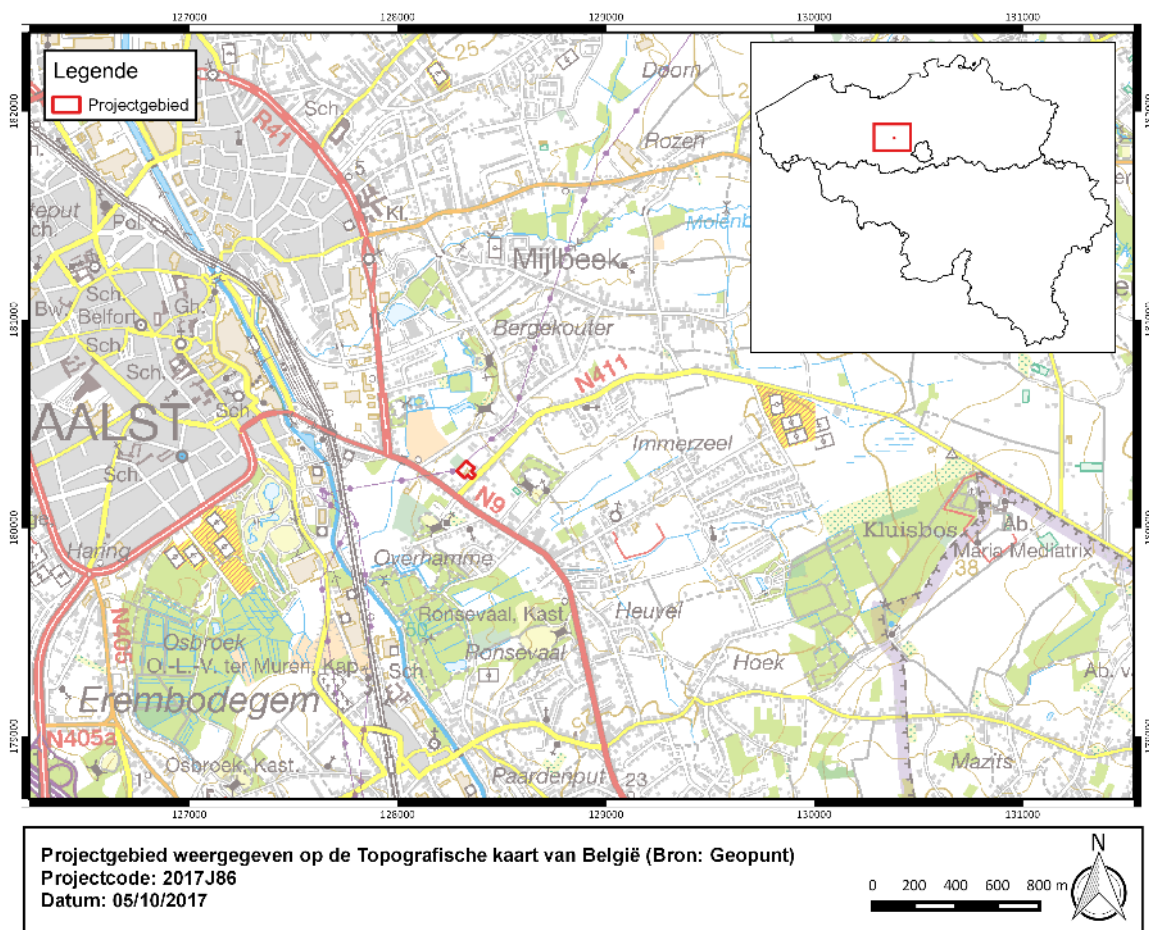
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Aalst
	Deelgemeente	/
	Postcode	9300
	Adres	Affligemdreef 12 9300 Aalst
	Toponiem	Affligemdreef
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 125679 Y _{min} = 178388 X _{max} = 130980 Y _{max} = 182070
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Aalst, Afdeling 4, Sectie F, nr's: 750l, 750r, 750m Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt)

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de Topografische kaart van België (Bron: Geopunt)

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Affligemdreef Aalst genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Affligemdreef Aalst. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het gebied bevindt zich noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt en noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 4078 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. Het onderzoeksterrein is thans nog bebouwd. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Affligemdreef Aalst werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant een verkaveling van 11 loten gelegen aan de Affligemdreef te Aalst. De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 4078 m². Thans is 1256 m² van het onderzoeksterrein bebouwd door een eenlagig gebouw en minimum 1550 m² verhard. De verharding fungeert tevens als parkeergelegenheid. Er zijn duidelijke sporen van stockage van materialen in het noordwestelijk deel van het onderzoeksterrein.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

Figuur 4: Zicht op het terrein vanuit de Affligemdreef, 2013 (Bron: Google Streetview).

De opdrachtgever plant een verkaveling van 11 loten. De verkaveling omvat 11 bouwzones voor woningen, een zone voor openbaar groen, een privé tuinzone, een rijweg in betonklinkers, grasbetontegels, een kruiwagenpad in dolomiet en een bouwzone voor carports. Zie Figuur 5 en Bijlage 1 – Inplantingsplan.

Figuur 5: Visualisatie van de geplande verkaveling (Bron: Geopunt).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Villaretkaart, 1745-1748
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de eerste helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

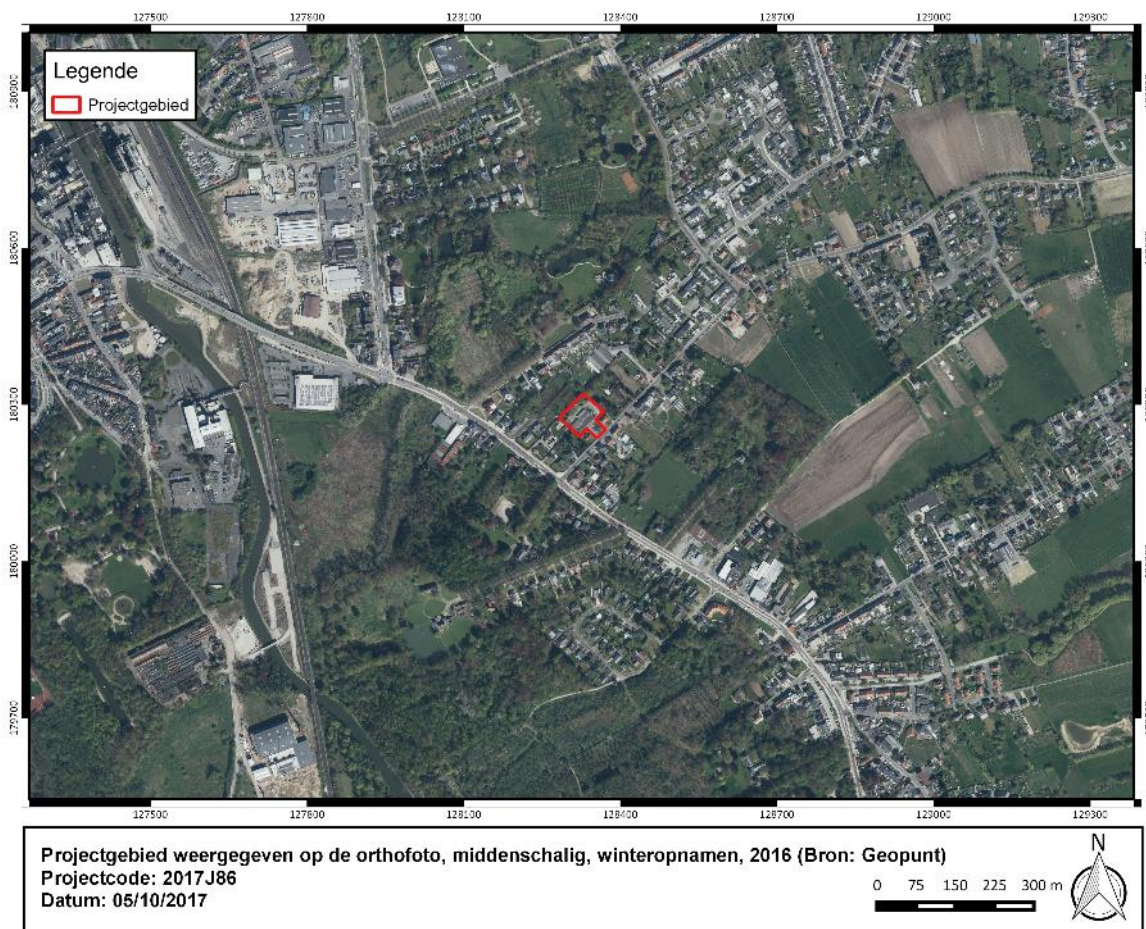
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Aalst, in de provincie Oost-Vlaanderen. De zuidoostzijde van het onderzoeksterrein grenst aan de Affligemdreef. Ca. 150 meter ten zuidwesten loopt het tracé van de Brusselse steenweg. De Beukendreef loopt ca. 200 meter ten noordwesten. De historische stadskern van Aalst situeert zich ca. 1,7 kilometer ten noordwesten.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

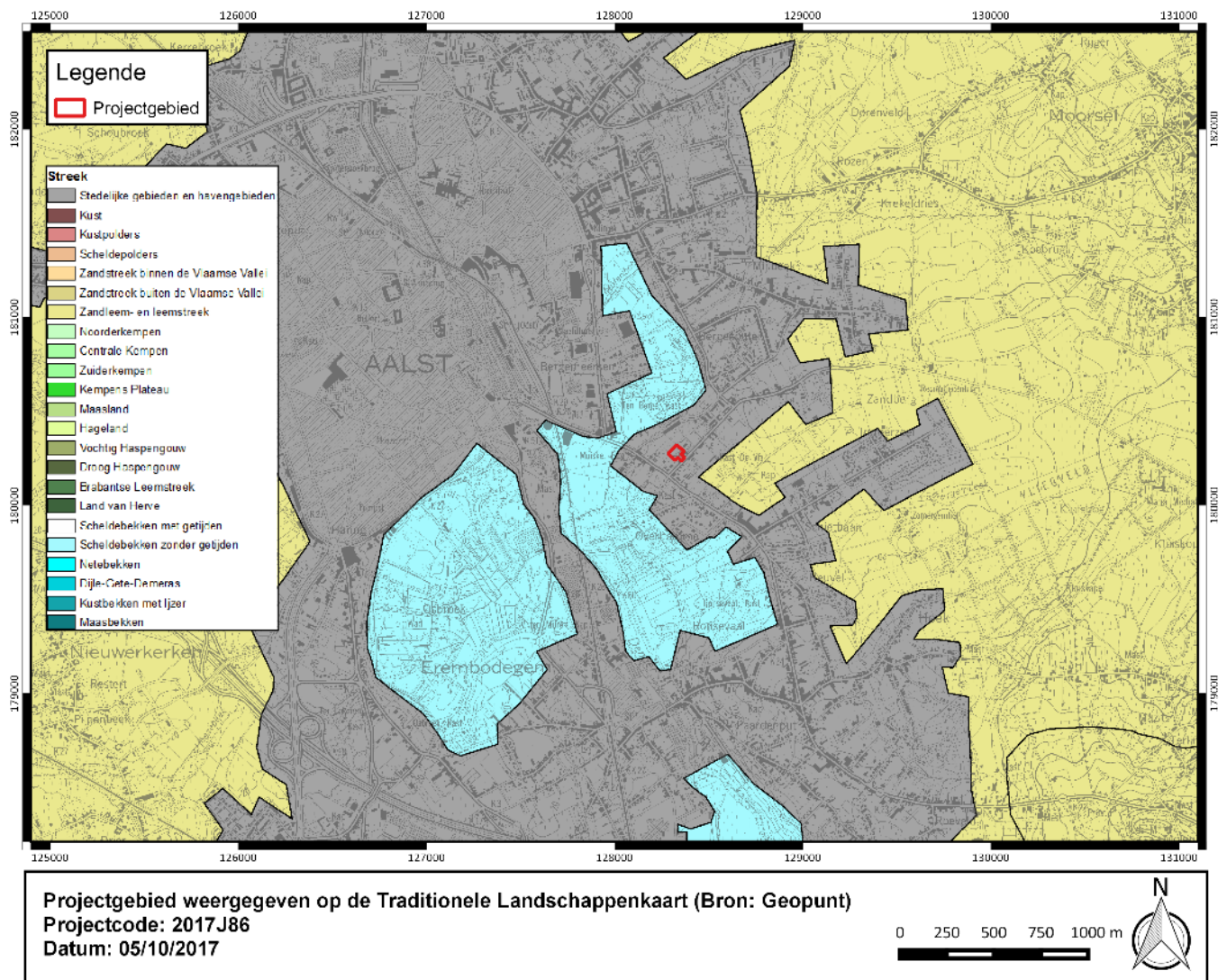
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Kortemark (Fm. Tielt)
Quartair	Type 1: eolische afzetting
Bodentypes	OB
Potentiële bodemerosie	Geen info
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte ca. 13 m TAW
Hydrografie	Denderbekken (deelbekken: Middendender) Waterlopen: Dender, Molenbeek, Zomergembeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden.

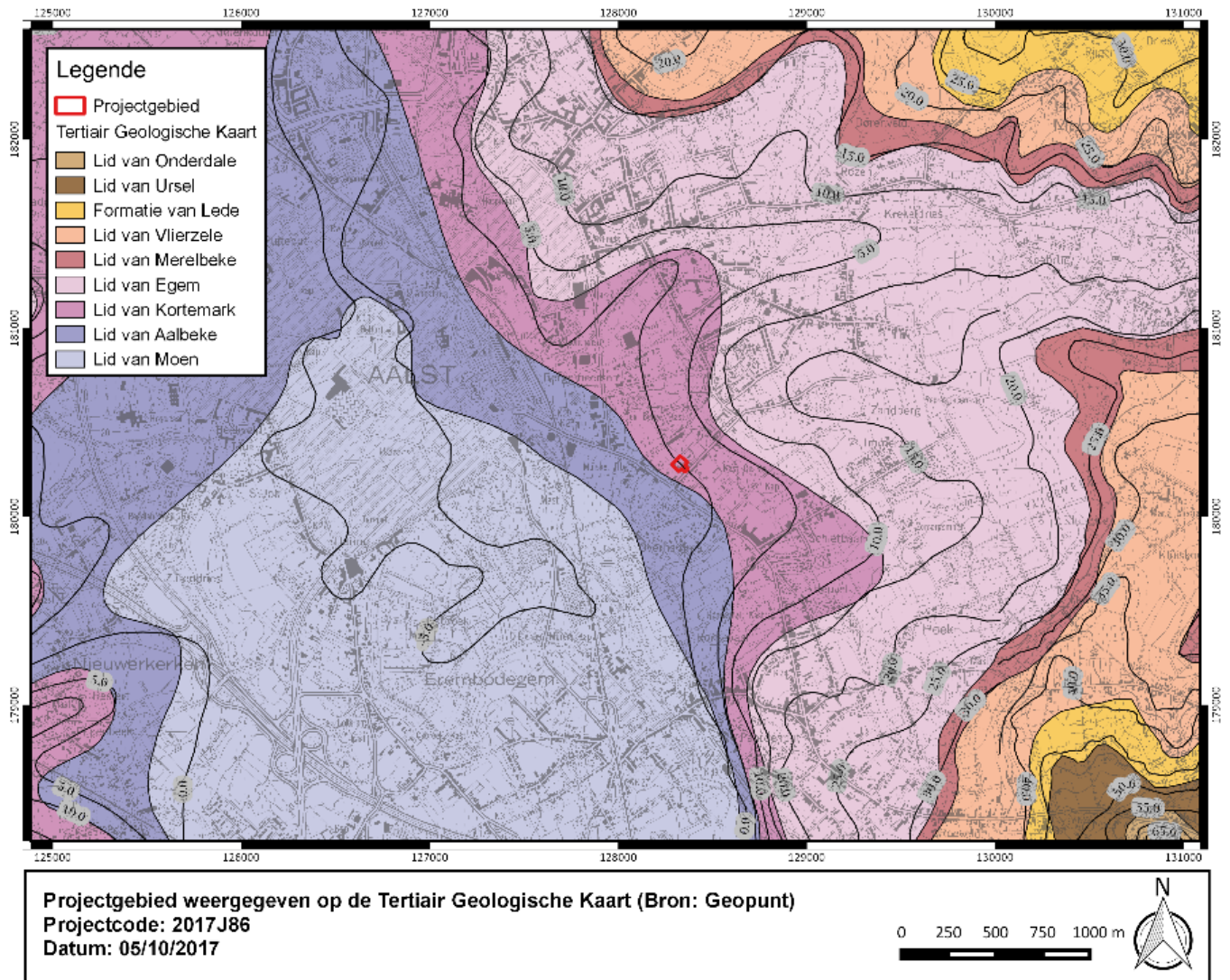
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark** (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

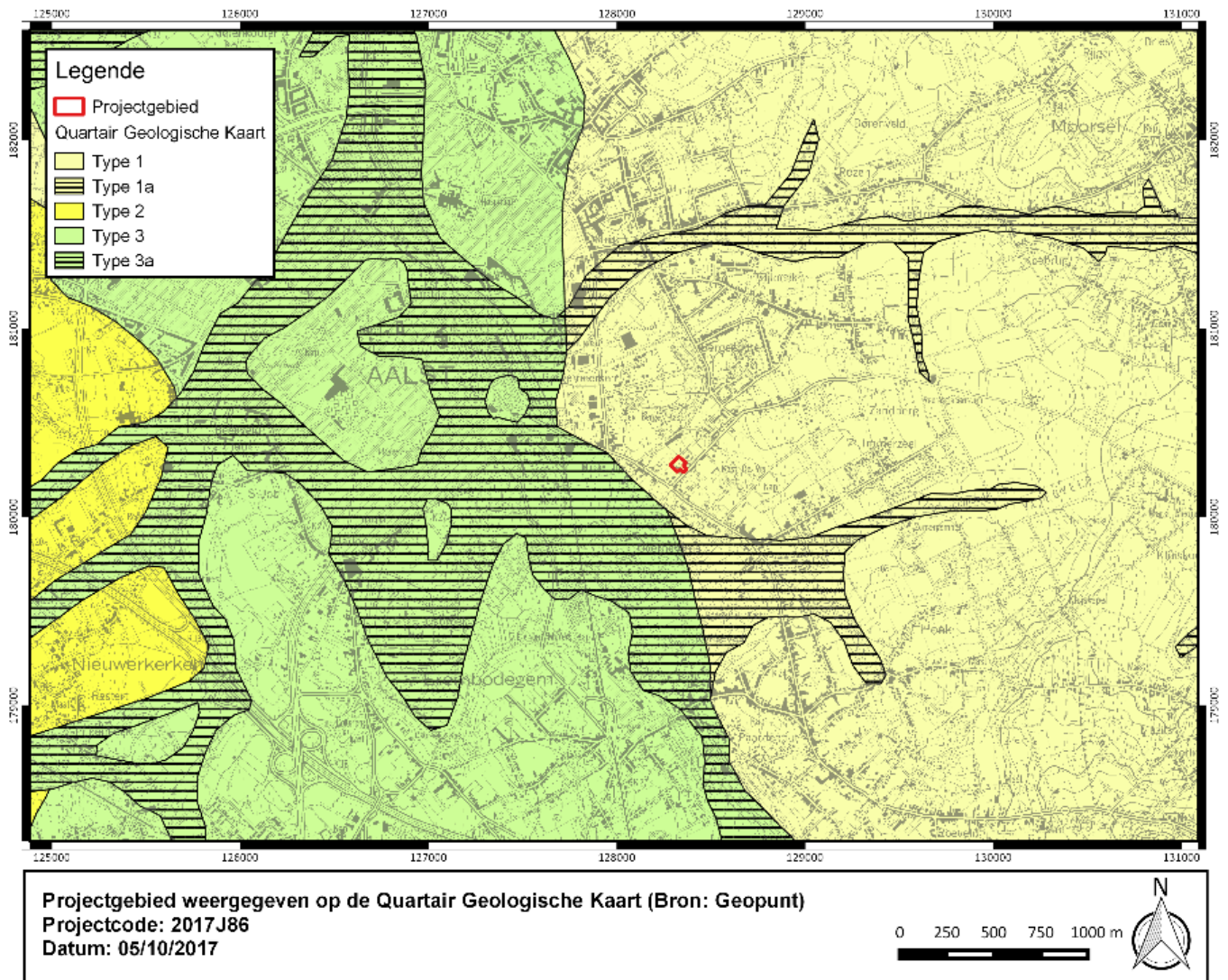
Het oudste lid is het **Lid van Kortemark** en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

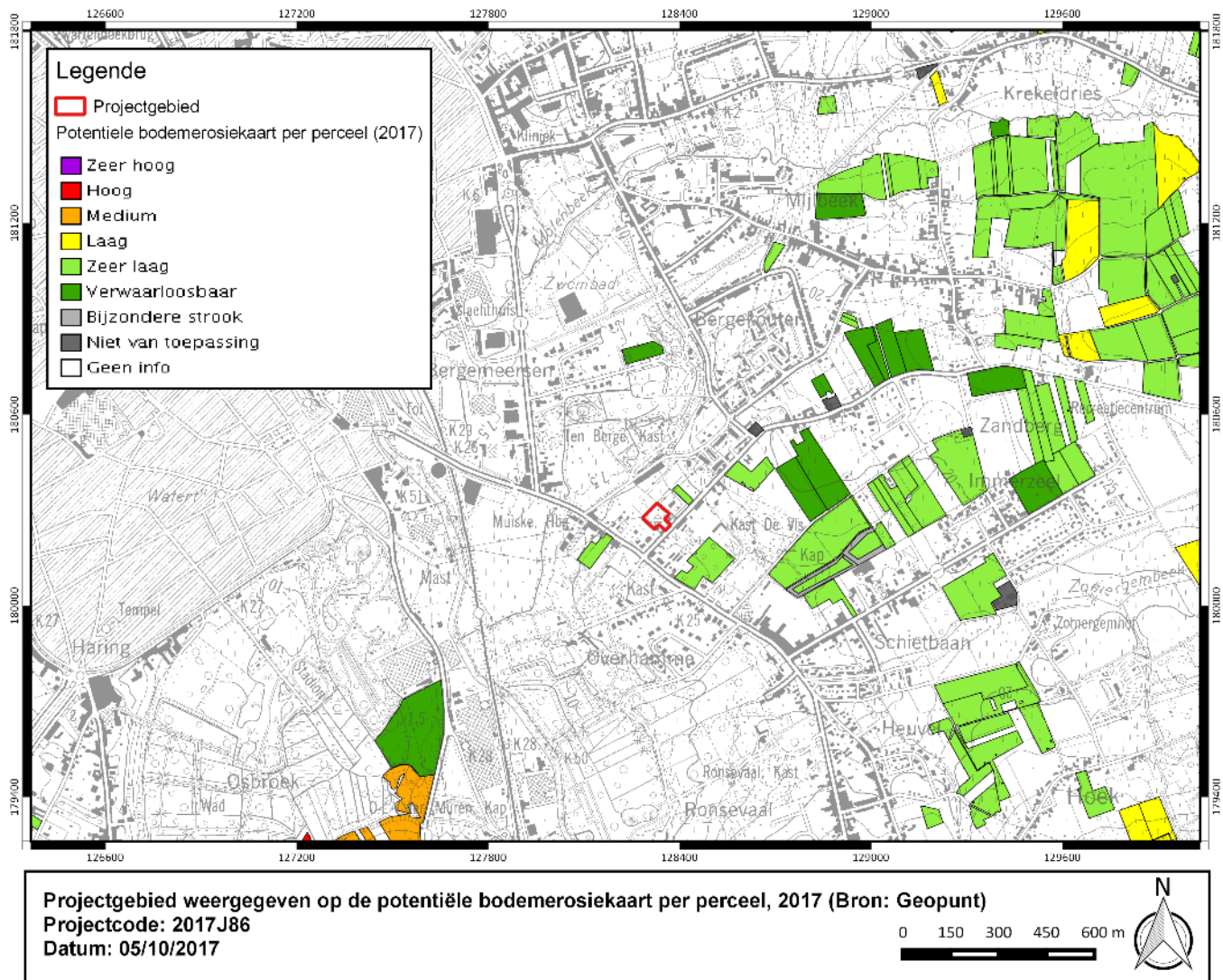
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)

1.3.2.3.2 Bodemerosie

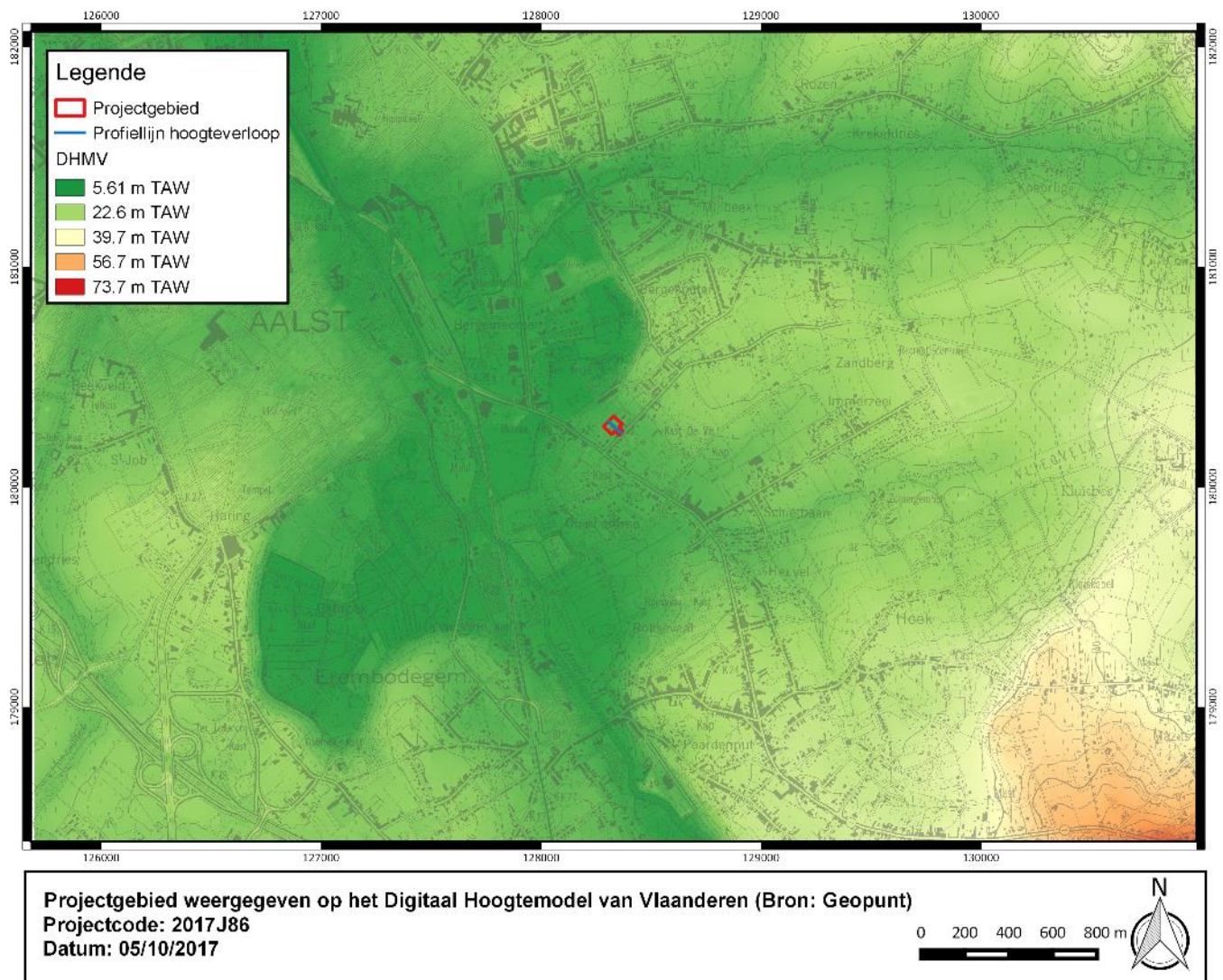
Er is geen info gekend omtrent de potentiële bodemerosie.

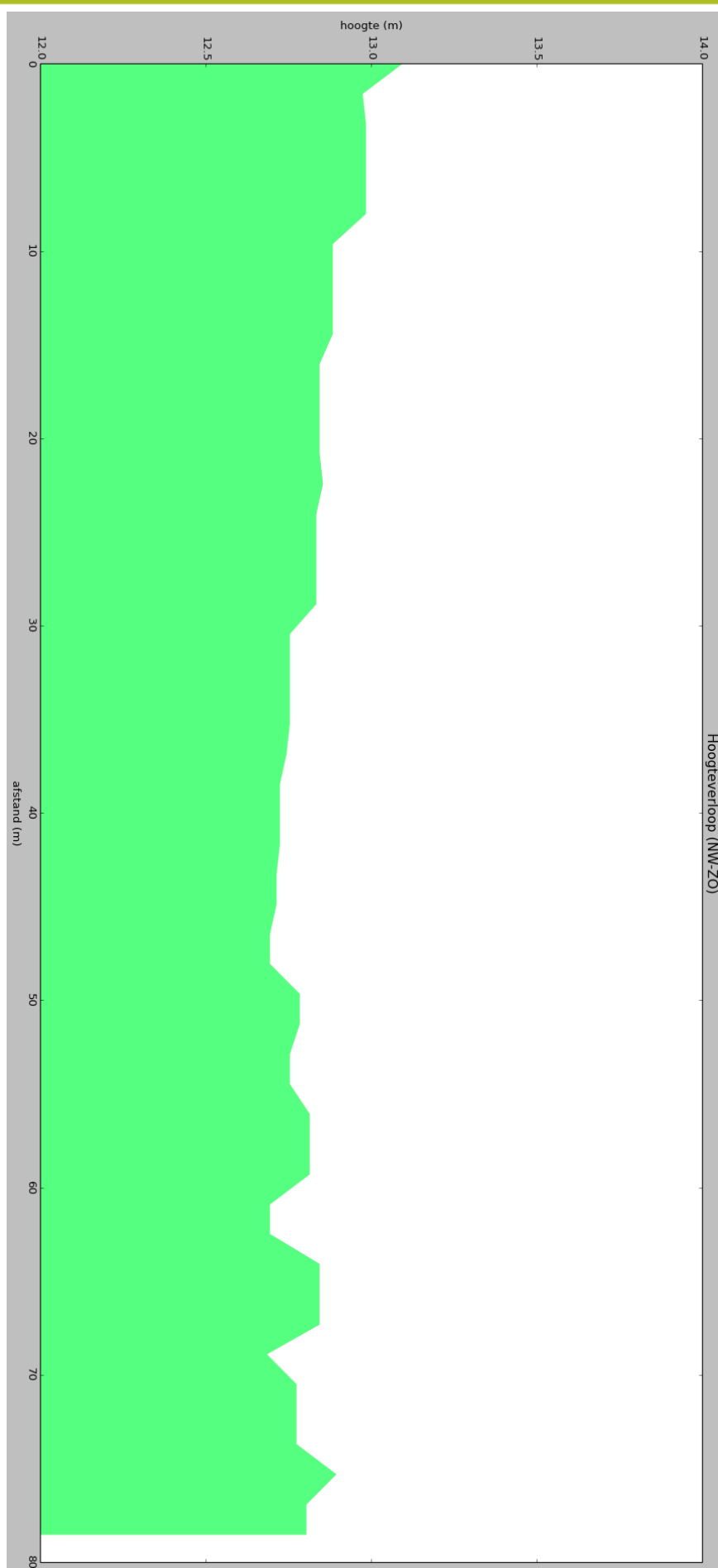
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt)

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen op een hoogte van ca. 13 m TAW niet ver van de rand van de Holocene alluviale vallei ten westen. In het zuidoosten is een duidelijke heuvel te zien.

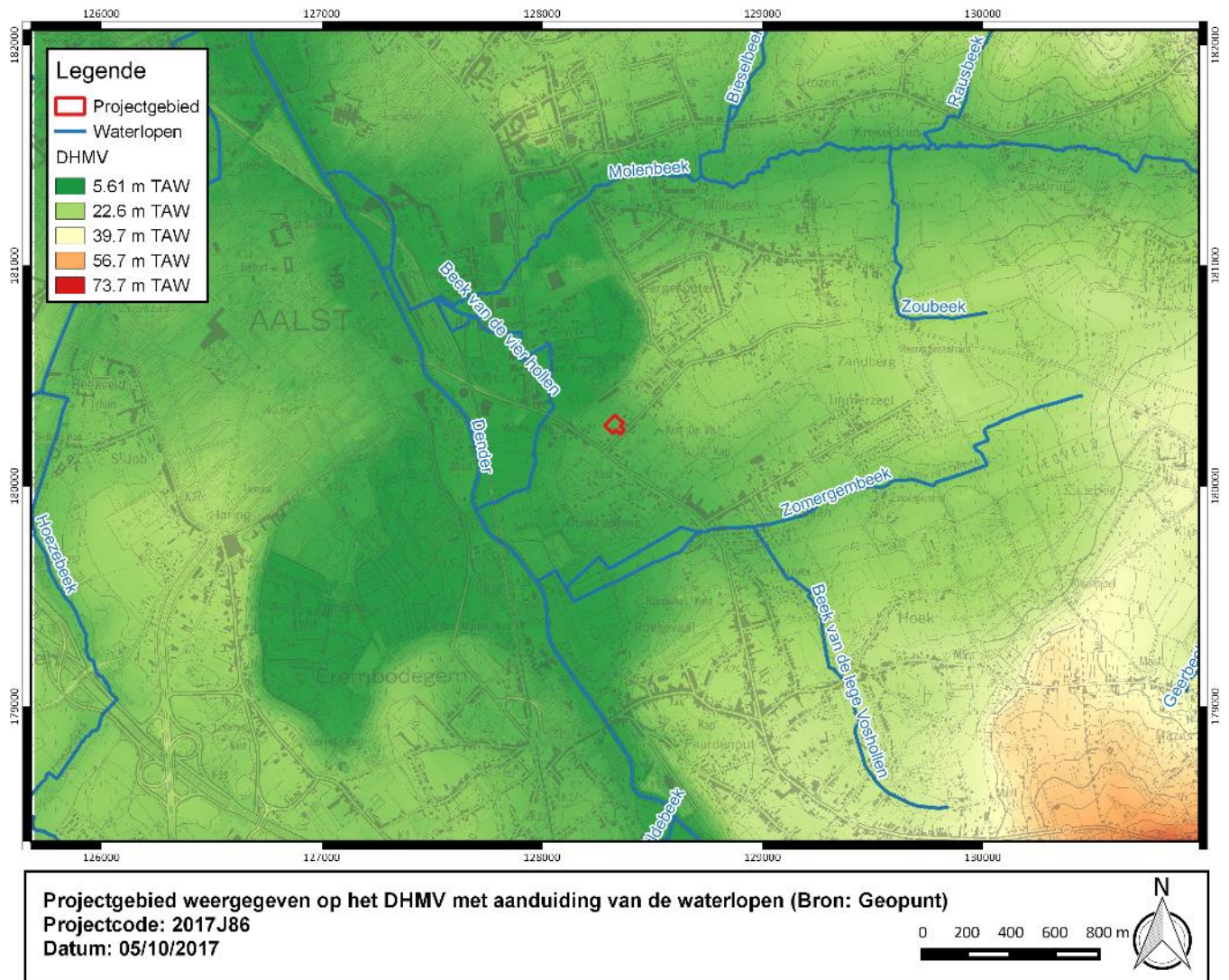
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt)

Figuur 13: Hoogteverloop van het projectgebied (van noordwest naar zuidoost) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Denderbekken (deelbekken: Middendender). Ten westen stroomt de Dender binnen de alluviale vallei. Ten noorden stroomt de Molenbeek terwijl ten zuiden de Zomergembeek stroomt.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt)

De hooggelegen, goed gedraineerde vruchtbare leemgronden en scherp ingesneden beekvalleien hadden ongetwijfeld reeds in de prehistorie een grote aantrekkingskracht. Het onderzoek van de voorbije decennia heeft aangetoond dat de vruchtbare leemgronden rondom de oudste bewoningskern reeds in het laat-neolithicum en de bronstijd intensief geëxploiteerd werden als akkerland³. Ook in de binnenstad van Aalst kwamen verschillende vondsten aan het licht die wijzen in de richting van prestedelijke bewoning. Onder andere kan verwezen worden naar de site van het Oud Hospitaal en de site van de Oude Vismarkt. Tijdens de opgraving van het Oud Hospitaal, op de linkeroever van de oude Dender, kwam een concentratie silex-werktuigen aan het licht, die wellicht dateren uit het Epi-Paleolithicum. De silex lijkt ter plaatse bewerkt te zijn, wat wijst in de richting van een tijdelijk kamp van jagers-verzamelaars (10 000 - 8000 v. Chr.)⁴.

Op de site Oude Vismarkt -opnieuw aan de oever van de Dender- werd, aan de voet van de steile oostelijke helling van de leemrug een tot 90cm dik colluviumpakket aangetroffen⁵. Dit pakket ontstond t.g.v. intensieve ontbossing en ontginning en dekte een oude prehistorische bodem af. Het handgevormd aardewerk dat uit dit pakket gerecupereerd kon worden, wordt algemeen gedateerd in de metaaltijden. De aanwezigheid van prehistorisch en Romeins schervenmateriaal onder de oudste stadswal op de site Sint-Jozefscollege kan tevens als voorbeeld van prestedelijke bewoning aangehaald worden⁶. Verder beperken de sporen uit deze periode zich tot enkele grachtsegmenten, kuilen en een geïsoleerd graf⁷.

B. Bewoningskern uit de vroege middeleeuwen (5de-9de eeuw)⁸

Aalst wordt voor het eerst vermeld in de eigendomslijsten van de abdij van Lobbes; deze teksten dateren uit 868-869. Onder de domeinen die de abdij in bezit heeft, wordt o.a. de *villa Alost* vermeld: een tweeledig uitgebaat domein, met enerzijds het vronhof en anderzijds de *mansi*⁹. Op basis van een 13de-eeuws toponiem kan deze Karolingische *curtis* gelokaliseerd worden op de linkeroever van de Dender, meer bepaald ter hoogte van het Zelhof (Figuur 16-1). Het oude stratenpatroon, dat oorspronkelijk boogvormig aansluit op de Dender, doet vermoeden dat de *curtis* op een bepaald ogenblik omwald was. Het gebogen straten- en perceleringspatroon rond de St.-Martinuskerk, vermoedelijk opgericht als domeinkerk, wijst mogelijk eveneens op een omgrachting. In dit geval betreft het een gelijkaardige situatie als bijvoorbeeld de Karolingische *curtis* van Petegem, die eveneens opgedeeld was in een omwald woonareaal en in een omwalde begraafplaats met een houten kerk¹⁰.

Tijdens de voorbije decennia kwamen in het centrum van Aalst verschillende vondsten uit de vroege middeleeuwen aan het licht. De Merovingische vondsten situeren zich zonder uitzondering steeds binnen de latere, eerste stadsomwalling¹¹. Volgens K. De Groote wijst dit duidelijk op het belang van deze zone als kern van de latere stad¹². De ruimtelijke structuur van de *villa Alost* moet waarschijnlijk veel ruimer gezien worden dan wat de identificatie van het Zelhof met het latere hospitaaldomein lijkt te suggereren. De opmerkelijke kwaliteit van de vroegmiddeleeuwse vondsten wijst bovendien op een goed ontwikkelde nederzetting met een zekere status¹³. De vondst van bouwafval tussen de onderste begravingen in de noordelijke kruisbeuk van de Sint-Martinuskerk suggereert de aanwezigheid van een ouder kerkgebouw, wat opnieuw duidt op een prestedelijke kern¹⁴.

³ DE GROOTE 2013, 7; De Groote 1988, 26, SERGANT 2004, 45-46.

⁴ VAN MOERKERKE 1983, 14-16. In hoeverre de fragmenten *tegulae* en *imbrices* wijzen op de aanwezigheid van een jongere site uit de Romeinse periode kon niet met zekerheid gesteld worden.

⁵ DE GROOTE 2000, 237.

⁶ DE GROOTE & MOENS 1995, 138-141. DE GROOTE E.A. 2010.

⁷ DE GROOTE 2013, 9.

⁸ DE GROOTE & MOENS 1995, 69-97; De Groote 2013, 9-11.

⁹ Het vronhof werd rechtstreeks voor rekening van de abdij uitgebaat. De *mansi* waren verplicht tot betalingen in natura en geld en tot het leveren van vervoer- en landbouwherediensten.

¹⁰ CALLEBAUT 1981.

¹¹ DE GROOTE 2013, 11.

¹² DE GROOTE 2013, 11.

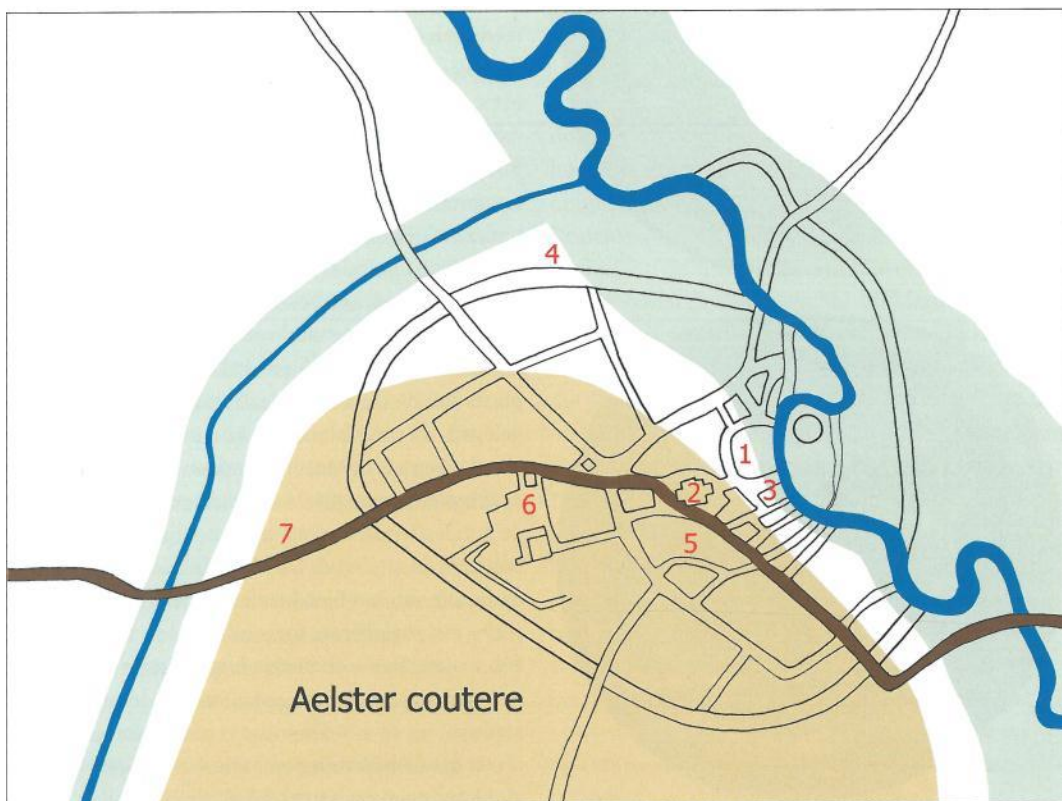
¹³ DE GROOTE 2013, 11.

¹⁴ DE GROOTE 2013, 11.

C. Stadswording¹⁵

De stedelijke ontwikkeling van de kern rond het Zelhof moet gesitueerd worden in de 11de-12de eeuw. In 1047-1050 werd het noordelijke gebied tussen Schelde en Dender ingelijfd bij het graafschap Vlaanderen. Aalst evolueerde tot het politiek centrum van een gebied, dat later het Land van Aalst genoemd zou worden, en vervulde een belangrijke rol in de defensie van de nieuwe oostgrens van het graafschap. Met het oog op de verdediging van de oostgrens werd aan de binnenzijde van een Dendermeander, recht tegenover het Zelhof, een motte opgericht (Figuur 17-1). Deze motte wordt duidelijk afgebeeld op de kaart van Van Deventer

Het prestedelijke landschap bestaat uit lange kavels, meestal afgeboord door greppels, hoofdzakelijk haaks op de hoofdweg en de zijstraten geplaatst. Dit landschap had een zeer agrarisch karakter. Het onderzoek op de speelplaats van het Sint-Jozefscollege toonde aan dat het gebied op de rand van de oudste stadskern tot in de 11de eeuw gekenmerkt wordt door een sterk landelijk karakter. Verschillende gegevens wijzen er immers op de aanwezigheid van graanakkers.

Figuur 16: Kaart op basis van het 16de-eeuwse Stadsplan van Van Deventer met lokalisatie van de vroegmiddeleeuwse sites: 1. Het Zelhof, 2. De Sint-Martinuskerk, 3. De Sint-Ursmaruskapel, 5. Het Sint-Jozefscollege, 6. De Hopmarkt, 7. Het traject van de handelsweg Brugge-Keulen. Verder: de Dender en de Siesegembeek (blauw), het alluviale gebied (groen) en de hoger gelegen leemgronden (beige) (DE GROOTE 2013, 9).

¹⁵ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98 ; DE GROOTE 2013, 13-18.

Figuur 17: Lokalisatie van de volmiddeleeuwse sites. Plan op basis van het 16de-eeuwse stadsplan van Van Deventer met de castrale motte (1), het Zelhof (2), de eerste stadsomwalling (3), de opgevulde winterbedding van de Dender (4), de tweede stadsomwalling (5) en de Grote Markt (6) (DE GROOTE 2013, 19)

D. Stedelijke ontwikkeling¹⁶

De bouw van de eerste stadsversterking (Figuur 17-3, Figuur 18) dient gezien te worden als de definitieve start van de stedelijke ontwikkeling. Op basis van archeologische gegevens kan de aanleg gesitueerd worden in de tweede helft van de 11de eeuw. De historische gegevens situeren de aanleg zeker voor 1128. Het tracé en de afmetingen van de oudste wal zijn dankzij archeologisch onderzoek nagenoeg volledig te reconstrueren. Het betrof een zgn. *D-shaped* omwalling met een lengte van ca. 750m en een omwalde oppervlakte van ca. 6.5ha¹⁷. Het tracé wordt gevormd door een verdwenen straatje op de parking van de Pontstraat, een gedeelte van de Klapstraat, het verdwenen Walgrachtstraatje, een deel van de Lange Zoutstraat en de Molenstraat¹⁸.

¹⁶ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98 ; DE GROOTE 2013, 18-23.

¹⁷ Op de site Sint-Jozefscollege kon een volledige doorsnede van gracht en wal gemaakt worden. De breedte van de walgracht varieerde tussen 15 en 18m en had een diepte van 3.5 tot 4m. De breedte van de basis van het wallichaam bedroeg ca. 13m. Resten in de opvulling van de gracht wijzen op de aanwezigheid van een weermuur in glauconiethoudende kalkzandsteen. DE GROOTE E.A. 2010.

¹⁸ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98.

Figuur 18: Evocatie van de eerste stadsomwalling, op basis van de archeologische gegevens op het Sint-Jozefscollege (DE GROOTE 2013, 20).

Op basis van het stratenpatroon kan afgeleid worden dat het stadsareaal op een bepaald ogenblik uitgebreid wordt in zuidelijke richting. De uitgebreide kern werd begrensd door de Molenstraat, de Lange Zoutstraat, de Hoogstraat, het Onze-Lieve-Vrouwestraatje en de Sterrestraat¹⁹. De terreinen langs de Pontstraat, die waarschijnlijk deel uitmaakte van de handelsweg Brugge-Keulen, werden verkaveld.

De sterke bevolkingstoename tijdens de late 11de en 12de eeuw leidde tot een nieuwe uitbreiding van het stadsareaal en de aanleg van een tweede stadsversterking. De aanleg van de nieuwe wal is, op basis van een onderzoek in het schepenhuis, te situeren op het eind van de 12de of het begin van de 13de eeuw. De nieuwe wal omvatte nu ook een deel van de rechteroever van de Dender (Figuur 17-5). De lengte van het tracé bedroeg ca. 4km; de omwalde opp. ca. 50ha. Na de inname van Aalst door de troepen van maarschalk Turenne in 1667 werden de versterkingen ontmanteld.

Het gebied binnen de tweede stadsomwalling vertoonde een landelijk karakter tot in de vroege 13de eeuw. Restanten van akkerland werden o.a. aangetroffen op de opgravingen van Hopmarkt, Vredeplein en Kattestraat.

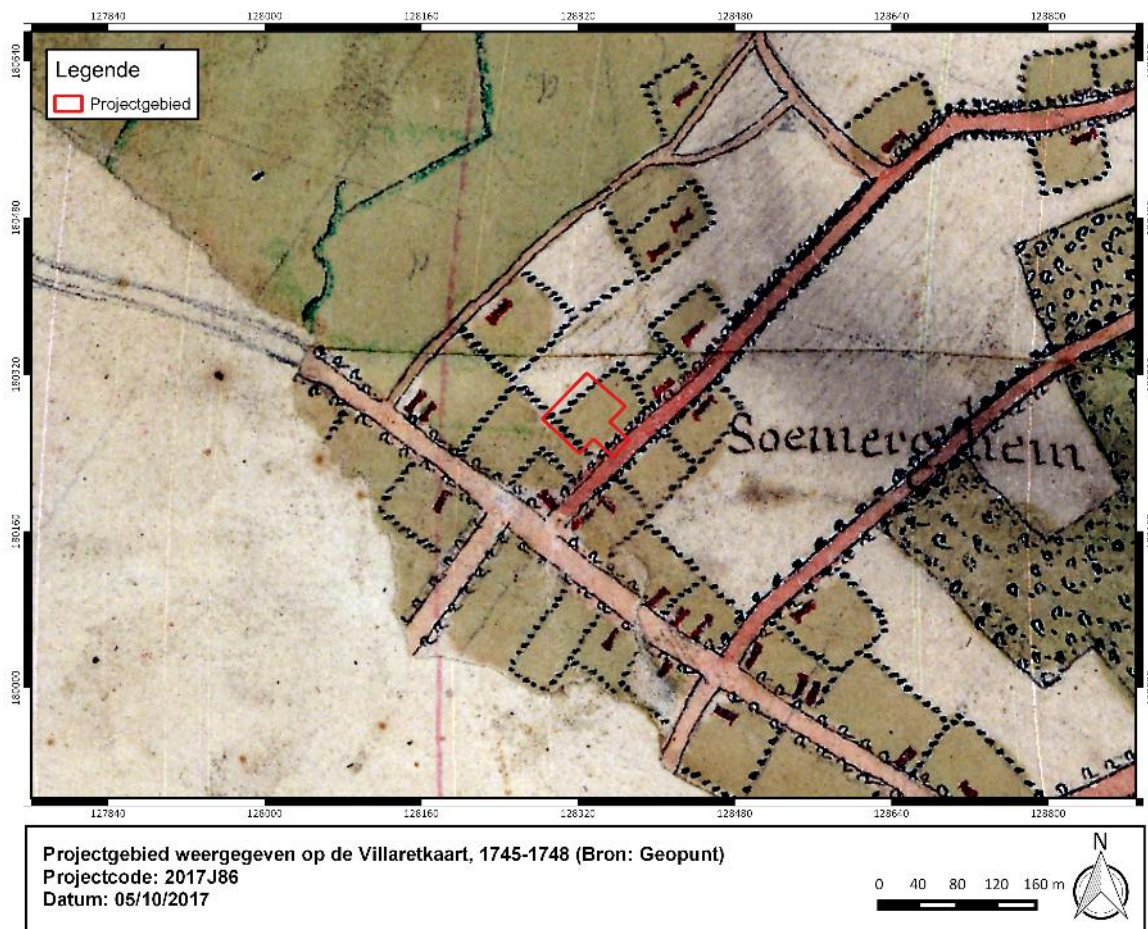
Wat de woningen betreft, kon aangetoond worden dat de grote stadsbrand van 1360 een grote caesuur betekende. De restanten uit de periode van de late 12de tot het midden van de 14de eeuw zijn vooral afkomstig van lemen huizen met centrale haard. De afwezigheid van paalkuilen suggereert het gebruik van houten liggers of een voetplaat als basis voor de houtbouw. Deze vaststelling suggereert dat huizen uit de 13de en 14de eeuw reeds van het vakwerkbouwtype met lemen wanden waren. Opgravingen op de Hopmarkt, de Kattestraat en de Nieuwstraat wijzen erop dat de afgebrande woningen in de 14de eeuw heropgericht werden in bakstenen. Aanwijzingen hiervoor zijn restanten van vakwerkbouw op een stenen fundering en op poeren.

Het plangebied situeert zich ten oosten van de historische stadskern van Aalst. Historisch-cartografische gegevens wijzen op het rurale karakter van het plangebied tot in de 20ste eeuw.

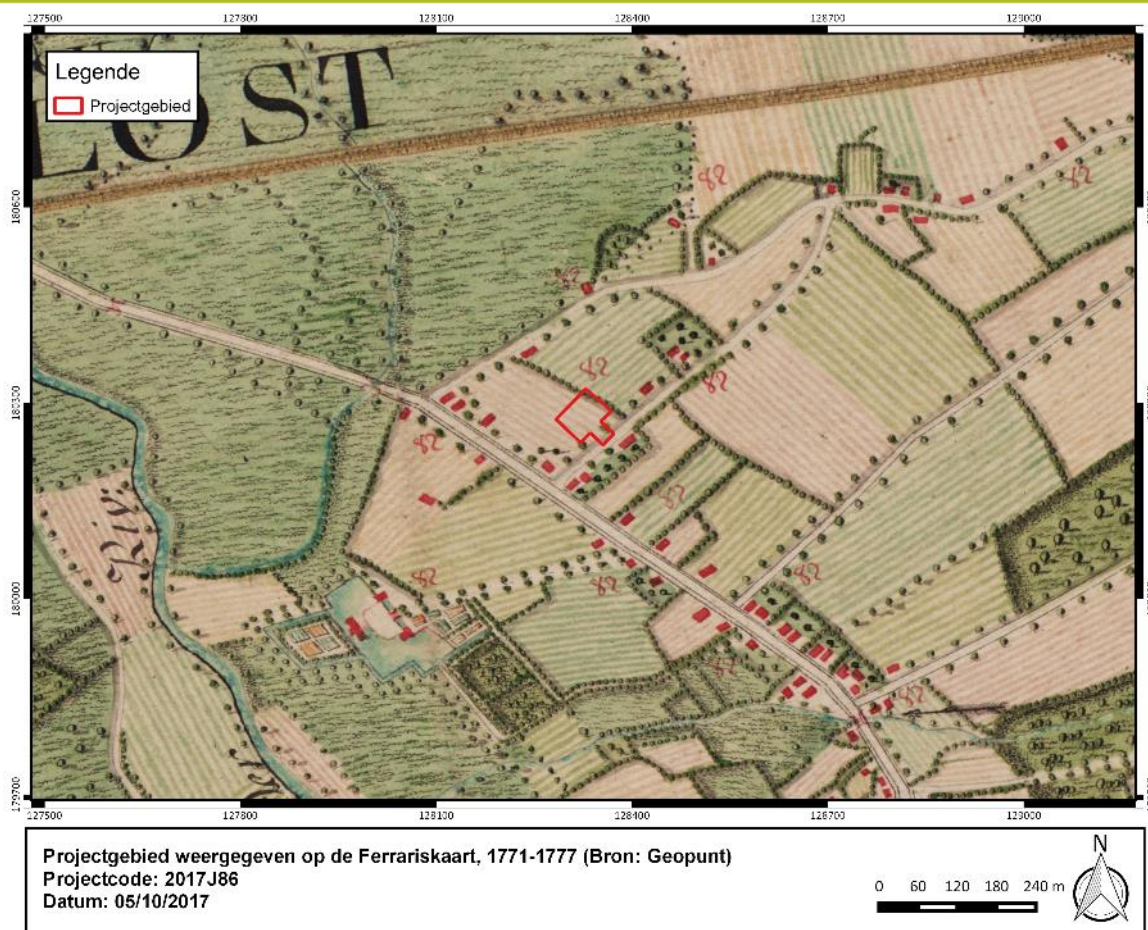
¹⁹ DE GROOTE & MOENS 1995, 98.

1.3.3.1.2 Historische kaarten

De Villaretkaart toont geen bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Het verloop van de Affligemdreef, de Beukendreef en de Brusselse steenweg is reeds duidelijk waarneembaar. Op de Ferrariskaart zijn deze wegen met bomen omzoomd. Zowel op de Villaretkaart als de Ferrariskaart is het plangebied integraal in gebruik als akkerland. Op de Ferrariskaart is te zien dat zich ten noordwesten van het plangebied een meersengebied situeert dat zich uitstrekt langsheen de volledige lageregelegen oostzijde van Aalst. In de nabije omgeving van het projectgebied is er bebouwing waarneembaar langsheen de wegen. Ca. 400 meter ten zuidwesten is er een verheven complex waarneembaar.

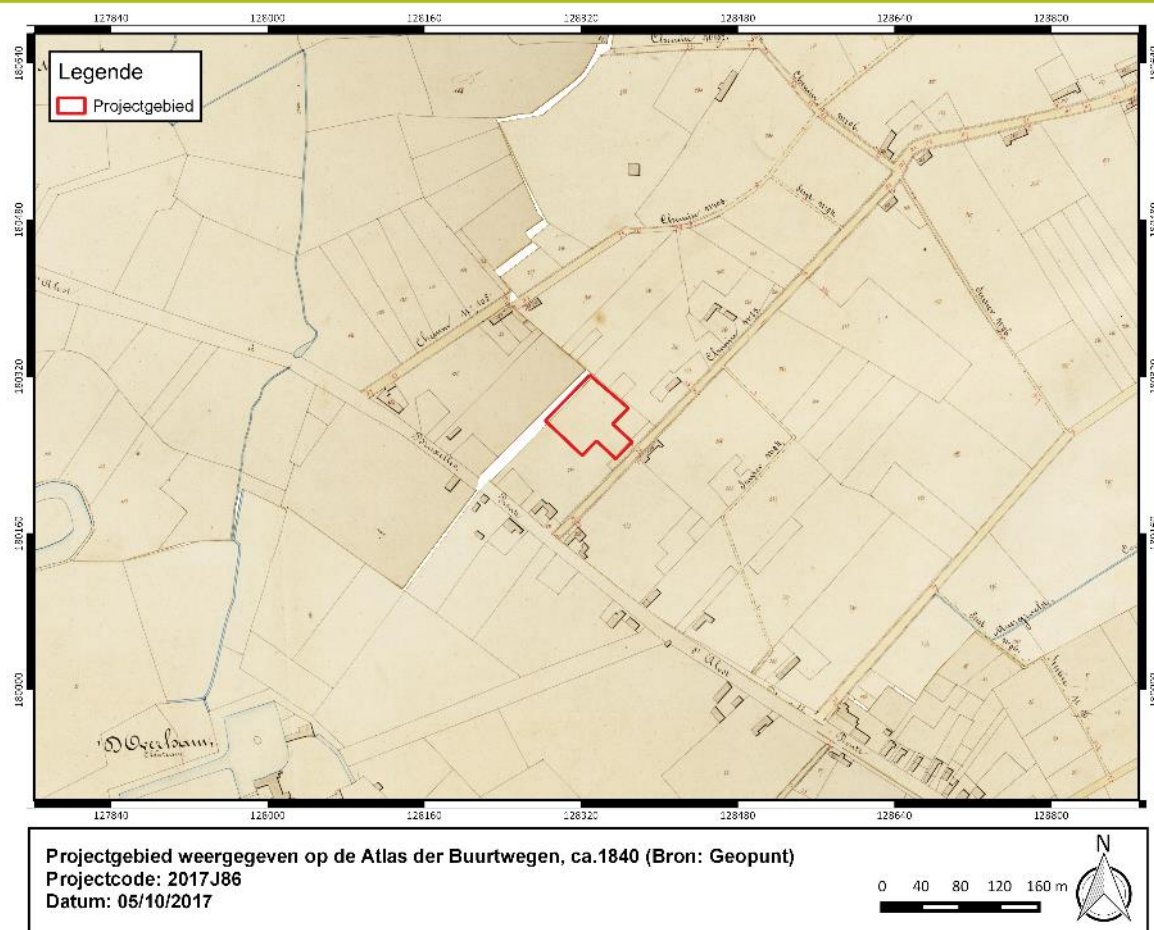

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

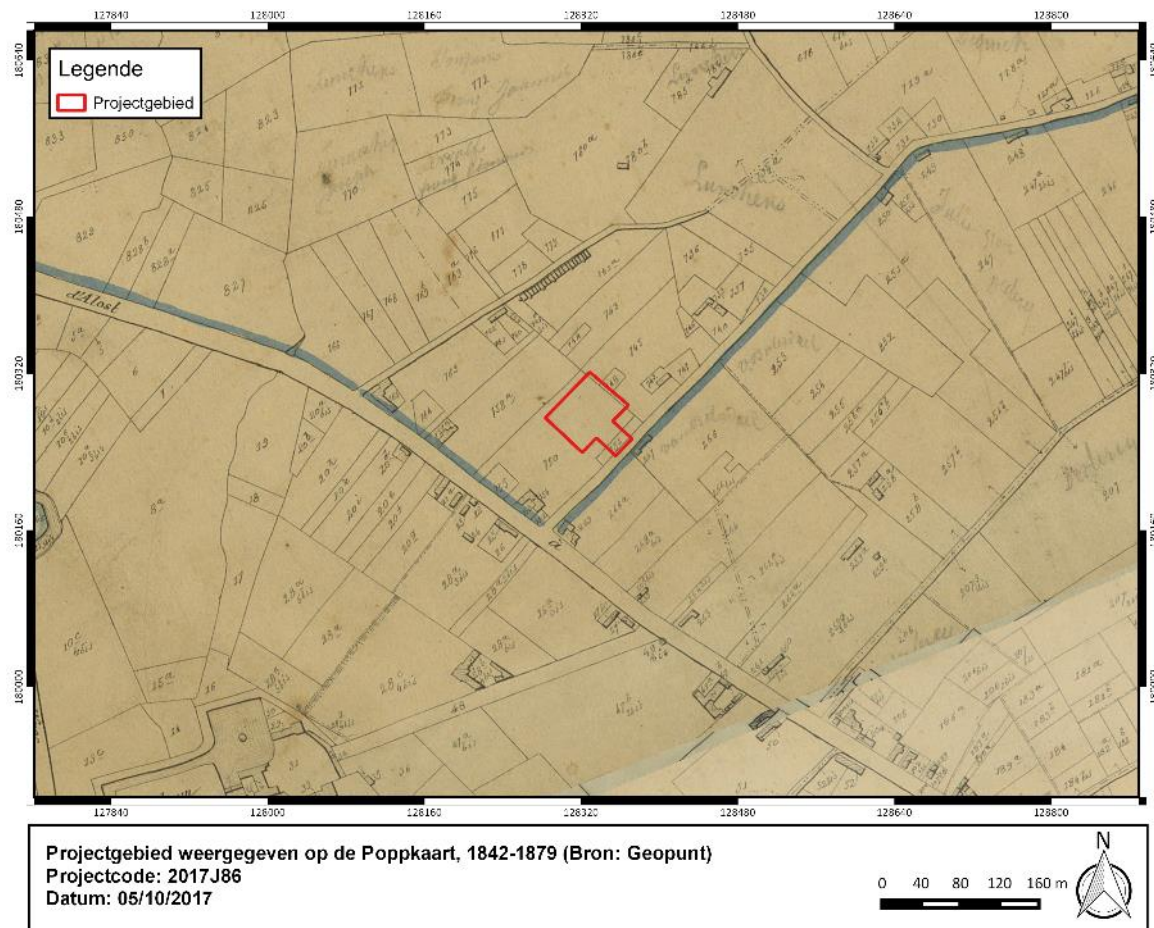

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

De Atlas der Buurtwegen toont geen bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Het stratenpatroon op de kaart vertoont reeds veel gelijkenissen met de huidige wegenis. Het tracé van zowel Beukendreef, Affligemdreef en Brusselse steenweg is duidelijk waarneembaar. Ca. 400 meter ten zuidwesten van het onderzoeksterrein situeert zich het kasteel Overhamme. De Poppkaart toont een quasi gelijk beeld.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

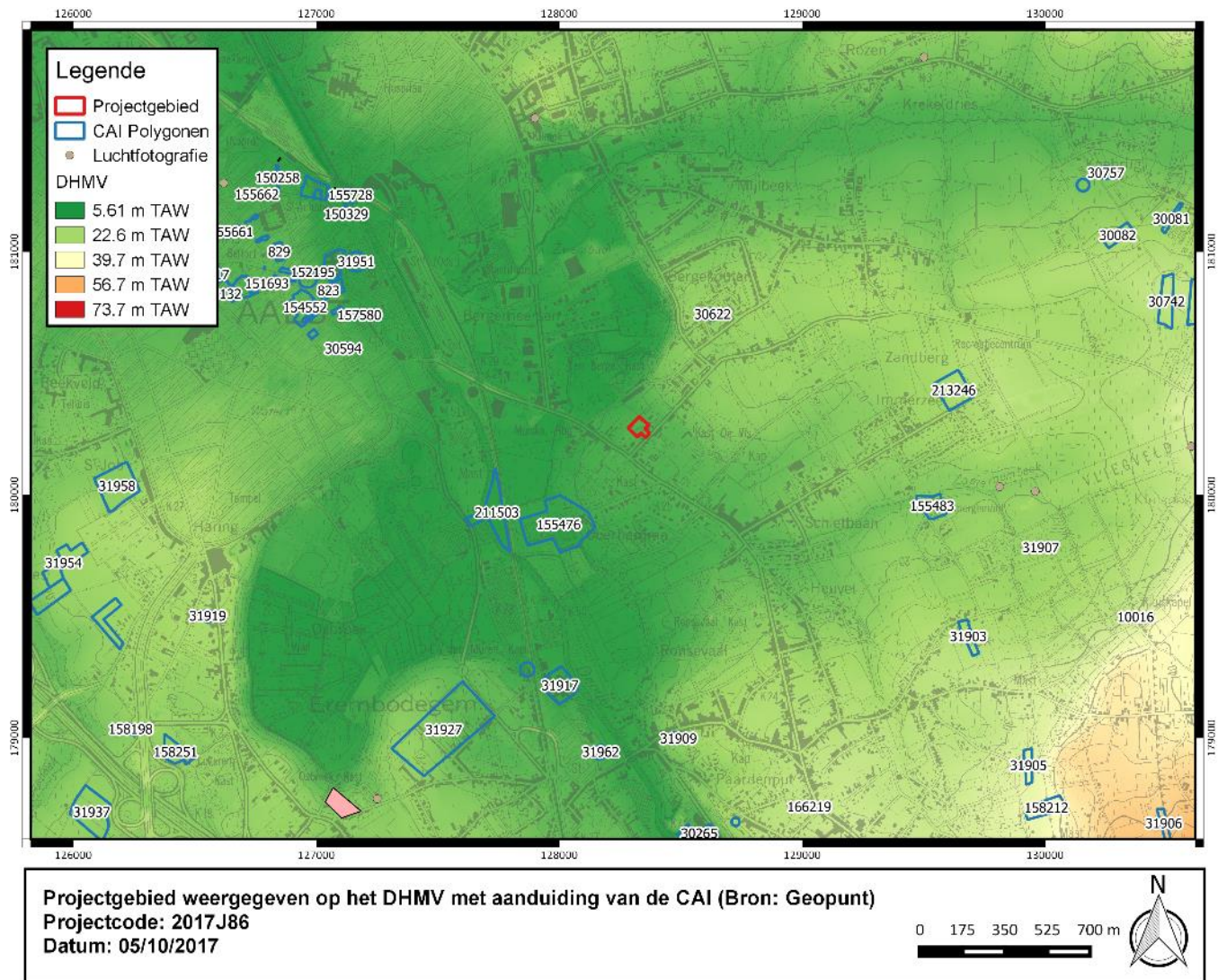
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
823	Opgraving (2004); NK: 150 meter
	Romeinse tijd: brandrestengraf
	Vroege middeleeuwen: gouden solidus van de Ostrogotische koning Athalaric
	Karolingische periode: 2 kuilen

CAI nummer	Omschrijving
	Volle middeleeuwen: drie vrij grote leerlooiers kuilen. In de opvulling van de oudste kuil werd ceramiek gevonden van de 12de eeuw, jongste kuil laat 13de/vroeg 14de eeuw Late middeleeuwen: ophogingspakket over het hele opgravingsterrein - 2 kuilen die 2 van de leerlooierskuilen doorsnijden met ceramiek erin. Moeten in verband gebracht worden met de stadsbrand van 1360. – een aantal kuilen en greppels - gracht die parallel met de Dender loopt en diende om het bij regenweer van de natuurlijke helling stromend water te draineren. (waarschijnlijk) Deze gracht werd ook op de Oude Vismarkt in 1998 aangesneden. 16de eeuw: beerput in baksteen, met materiaal erin dat dateert uit het begin van de 16de eeuw. Nieuwe tijd: deels bewaarde riool in baksteen Bron: K. De Groote, J. Moens en V. Ameels (2005) Aan de oever van de Dender. Onderzoek in de Stoofstraat te Aalst, in: Archaeologia Mediaevalis (kroniek) 28, p. 104-105.
829	Opgraving (1999); NK: 15 meter Late middeleeuwen: afvalputten/beerputten – gegroepeerde bewoning Bron: Eryvynck A., A. Lentacker, E. Rijmenants en W. Van Neer (2004) Dierenresten uit een vroeg-16de-eeuwse beerput behorend bij drie burgerwoningen op de Grote Markt te Aalst (O-VI), in: Archaeologia Mediaevalis (kroniek) 27, p. 121-123.
10016	Onbepaald; NK: 15 meter Vroege middeleeuwen: kapel Bron: Verbesselt, J. 1966: Tussen Zenne en Dender - IV, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw, deel V, 116
30081	Veldprospectie (1983); NK: 15 meter Romeinse tijd: tegulaefragment Bron: Pieters, M. 1986: Moorsel (Archeologische Inventaris Vlaanderen V) , Gent,
30082	Veldprospectie (1983); NK: 15 meter Steentijd: 2 vuurstenen artefacten Bron: Pieters, M. 1986: Moorsel (Archeologische Inventaris Vlaanderen V) , Gent,
30265	Toevalsvondst (jaren '80); NK: 15 meter Finaal-paleolithicum: een steker op afknotting bedekt met een blauwwitte patina – lithisch materiaal Romeinse tijd: bot (varken, schaap, geit), spinschijfje

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: Pieters M. en De Swaef W. 1991: Prospectievondsten uit Erembodegem: vuurstenen artefacten, botmateriaal en een spinschijfje in aardewerk, VOBOV-info, 43-44, p. 7-9.
30594	Opgraving (1988); NK: 150 meter Steentijd: enkele vuurstenen artefacten en aardewerk in een prehistorische techniek, gevonden in een zandlemige laag Volle middeleeuwen: een zandlemige laag met schervenmateriaal (boven de prehistorische laag) Late middeleeuwen: bakstenen kelder, met verschillende opvullingslagen- en pakketten (rijk aan aardewerk, dierresten en metalen voorwerpen). Op de kelder lag een gedeeltelijk verbrande houten wand. Bron: De Swaef W. e.a. 1988, Aalst (O.-VI.): prehistorische en middeleeuwse bewoningsresten, in: Archeologie, 1988, 2, p.144
30622	Toevalsvondst (1986); NK: 150 meter Metaaltijden: enkele scherven, oa. Randscherf van een licht geknikt schaaltje met vingertopindrukken op de rand, een randscherf van een kommetje met gegladde schouder en besmeten buik en een bodemfragment met een door vingernagelindrukken geaccentueerde bodemrand Bron: De Swaef W. 1990, Archeologische kroniek. 1. Vondstmelding Aalst: aardewerk uit de metaaltijden, in: Het Land van Aalst, vol. 42, nr. 2-3, pp. 108-111
30742	Veldprospectie (1983); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: aardewerk Bron: M Pieters, 1986 Moorsel (Archeologische Inventaris Vlaanderen 5).
30757	Veldprospectie (1983); NK: 15 meter Steentijd: 6 vuurstenen artefacten: waaronder fragment van een schrabber Romeinse tijd: een wandscherf (mogelijk Romeins) Bron: M Pieters, 1986 Moorsel (Archeologische Inventaris Vlaanderen 5).
31903	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31905	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Neolithicum: mogelijk fragment van een gepolijste bijl, afslag in mijnsilex

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31906	Veldprospectie; NK: 15 meter Mesolithicum: asymmetrisch trapezium, afslag Bron: Joris Sergant,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31907	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Late middeleeuwen: de gesloten walgracht heeft een onregelmatige vorm, de afmetingen van het wooneiland zijn klein: 22 m bij 20 m. Het is niet zeker of het een site met walgracht is, het vertoont wel de uiterlijke kenmerken van een dergelijke site. Verder onderzoek kan uitsluitsel brengen Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31909	Archeologisch onderzoek; NK: 15 meter Nieuwe tijd: molen Bron: Peter Van Geit, 1986-87,Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31917	Onbepaald; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Peter Van Geit, 1986-87,Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31919	Onbepaald; NK: 150 meter 18 ^{de} eeuw: stenen molen Bron: Peter Van Geit, 1986-87,Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31927	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk - fragmenten van dolia, mortaria, Eifelwaar, kruikwaar, tegulafragmenten Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31937	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Mesolithicum: o.m. een mogelijk microlitische spits (met onregelmatig afgestompte boord),

CAI nummer	Omschrijving
	2 ongeretoucheerde afslagen Bron: Joris Sergant, 1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31951	Onbepaald (1993); NK: 150 meter Volle middeleeuwen: motte – van de site zijn geen sporen bewaard Bron: De Decker S. (1997-1998) Vanuit de hoogte; een vergelijkende studie van de inplanting van castrale mottes in Oost-Vlaanderen (lic. Thesis).
31954	Veldprospectie (1980;1981); NK: 15 meter Paleolithicum: lithisch materiaal - opvallend – een aantal dikke afslagen Steentijd: lithisch materiaal Bron: Sergant J., 1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31958	Veldprospectie (1981); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal, o.a. dikke artefacten en 1 met dikke slagbult Late middeleeuwen: 13 scherven Bron: Sergant J., 1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31962	Archeologisch onderzoek (1944); NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk - Men vond de funderingen terug van het oude 13de-eeuwse koor, waarin ook nog een een altaarblok bewaard was opgebouwd in zandsteen en stukken Romeinse dakpannen. Ook de basis van de voormalige zijbeuk werd teruggevonden. Ook de grondvesten van een lage toren, opgericht in de 12de eeuw, werden teruggevonden. Bron: D'Huyvetter C., de Longie B. & Eeman M. met medewerking van Linters A. 1978: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Aalst, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 5N1 (A-G), Brussel - Gent.
150258	Mechanische prospectie (2006); NK: 15 meter Romeinse tijd: NW-ZO verlopende greppel. Bevatte Gallo-Romeins aardewerk en vrij veel tegulae- en imbrexfragmenten Late middeleeuwen: Een grafkuil met kistbegroaving (in verband te brengen met de laatmiddeleeuwse fase van het klooster op deze plaats en later het Pestkerkhof) – buitenrand van de stadsgracht 16 ^{de} eeuw: binnenrand van de 16 ^{de} -eeuwse bastionsgracht

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: De Groote K. & Moens J., 2007. Buiten de Kapellepoort van de stad Aalst. Archeologisch onderzoek in de Albert Liénartstraat (O.-VI.). <i>Archaeologica Mediaevalis</i> , 30, 44-45.
150329	Mechanische prospectie (2007); NK: 15 meter Late middeleeuwen: weg, opeenvolging van minstens 5 wegniveaus – resten van de fundering van huizen Bron: De Groote, K.; Moens, J., 2007. Verkennend archeologisch onderzoek Aalst-Werf (Prov. Oost-Vlaanderen) - 2007, Intern rapport VIOE
151693	Controle van werken (1994); NK: 15 meter Late middeleeuwen: - klein restant van kuil of laag met verbrande leemstukjes (hutteleem) - deze kuil werd gesneden door een andere kuil - deze kuil werd op zijn beurt gesneden door twee zandwinningskuilen (waarschijnlijk te situeren in de 13de eeuw) - aanzet van een oude kelder. In deze sporen werd gevonden: aardewerk, bouw materiaal, dierlijk bot, plantaardig materiaal Bron: De Groote K. e.a. 1996, Middeleeuwse sporen op de Grote Markt en het fabrieksterrein 't Haantje te Aalst (Oost-Vlaanderen). Een kleine bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van de stad, in: <i>Archeologie in Vlaanderen V</i> , pp. 111-130.
152195	Opgraving (2000); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: wegverharding uit de 12de eeuw met parallel een grachttracé; het gaat waarschijnlijk om een toegangsweg tot het Zelhof Bron: De Groote K. e.a. 2001, Een 12de-eeuwse stenen weg onder het Sint-Martensplein te Aalst (O.-VI.), in: <i>Archaeologia Mediaevalis</i> jg. 24, pp. 81-83
154552	Toevalsvondst (1964); NK: 15 meter Late middeleeuwen: vaatwerk – kannen (o.a. halsfragment van een kan, buik- en bodemfragment van een kan, 2 randen van kannen) in grijs aardewerk Centraal Archeologisch Archief: C.A.A.-fiche 8600019 (met verwijzing naar publicatie: Callebaut, 1985, pp. 109-113)
155476	Archeologisch onderzoek; NK: 15 meter Late middeleeuwen: 17 ^{de} eeuw: waterkasteel – huidige kasteelcomplex tot woning . Bron: Moens J., Dossier Archeologische Zone Aalst - Kasteel Overhamme
155483	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Moens J., Dossier Archeologische Zone Hof Somergem
155661	Opgraving (1986); NK: 15 meter

CAI nummer	Omschrijving
	Late middeleeuwen: puinlaag, greppel, kuil, paalgat; hieruit werd laatmiddeleeuws aardewerk gerecupereerd, metaal, dierlijk botmateriaal (o.a. hond in anatomisch verband) Nieuwe tijd: kleine kuil gevuld met hoofdzakelijk postmiddeleeuwse ceramiek Bron: De Swaef W. & Pieters M. 1989, Archeologische waarnemingen in het stadscentrum van Aalst, in: Het Land van Aalst, vol. 41, nr. 5-6, pp. 223-246
155662	Opgraving (1986); NK: 15 meter Late middeleeuwen: puinlaag, greppel, kuil, paalgat; hieruit werd laatmiddeleeuws aardewerk gerecupereerd, metaal, dierlijk botmateriaal (o.a. hond in anatomisch verband) Nieuwe tijd: kleine kuil gevuld met hoofdzakelijk postmiddeleeuwse ceramiek Bron: Gauthier A. 1990, Enkele vondsten van dieren uit de Ridderstraat te Aalst, in: Het Land van Aalst, vol. 42, nr. 1, pp. 2-5
155728	Controle van werken (2011); NK: 15 meter Late middeleeuwen: laatmiddeleeuwse bakstenen gebouwrsten; het gaat wellicht om de bakstenen voorgevel van één van de huizen langsheen de Molendries in het verlengde van de toenmalige schuin over de Dender lopende Sint-Annabrug. Bron: Ameels V. & Moens J. 2011, Middeleeuwse sporen op de Frits De Wolfkaai te Aalst (prov. Oost-Vlaanderen). Archeologische registratie naar aanleiding van een vondstmelding, Intern VIOE-rapport 08
157580	Toevalsvondst; NK: 15 meter Late middeleeuwen: munt van Lodewijk I van Nevers (1322-1346)
158198	Veldprospectie (1981); NK: 15 meter Steentijd: afslag Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
158212	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Neolithicum: een geretoucheerde afslag in mijnsilex Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
158251	Veldprospectie (1986); NK: 15 meter Steentijd: 2 ongeretoucheerde afslagen Bron: Sergant J.,1994-1995, Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
166219	Controle van werken (2014); NK: 15 meter

CAI nummer	Omschrijving
	Nieuwe tijd: Muurreste, kasseiverharding en klein baksteen muurtje. De resten zijn waarschijnlijk in verband te brengen met een gebouw dat te zien is op de Ferrariskaart. Bron: Moens J.: Vondstmelding Aalst-Erembodegem - Kromme Elleboogstraat.
211503	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter 18 ^{de} eeuw: gracht van ca. 1,3m breed met enkele baksteen en houtskoolfragmenten. Bron: Hertogs S., Cornelis L., Krekelbergh N. 2015: Prospectie met ingreep in de bodem: Aalst- Overhammedreef, Stuwluis, BAAC Vlaanderen rapport 141, Gent.
213246	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 meter Romeinse tijd: brandrestengraf en mogelijk brandrestengraf Nieuwste tijd: paalkuilen en kuilen Onbepaald: greppel, vermoedelijk ouder dan middeleeuws, karrensporen Bron: Cléda B., Coremans L., Reyns N. 2016: Archeologisch vooronderzoek Aalst- Immerzeeldreef, Rapporten All-Archeo bvba 302, Temse.

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een kleinschalige verkaveling aan de Affligemdreef 12 te Aalst. Het terrein is ca. 4078m² groot en wordt momenteel ingenomen door een bedrijfsgebouw en verharding. Tegen de noordwestelijke grens bevindt zich een braakliggende strook met enkele bomen. In totaal is 30 procent van het plangebied bebouwd en bijkomend minimum 40 procent verhard, vermoed wordt dat het bodemarchief ter hoogte van de bebouwing is aangetast.

Het plangebied ligt volgens de traditionele landschappenkaart in stedelijk gebied, op de oostelijke flank van de Dender. Het historisch centrum van de stad Aalst bevindt zich op ca. 2km ten noordwesten van het plangebied. De Quartairgeologische kaart situeert het plangebied buiten het alluvium van de Dender, met een profielopbouw bestaand uit laat-Pleistocene eolische afzettingen. Over het sediment is geen informatie voor handen op de bodemkaart. De dichtstbijzijnde gekarteerde eenheden doen een bodem bestaand uit lichte zandleem of lemig zand vermoeden. Er moet op gewezen worden dat het plangebied op de bodemkaart omringd wordt door grote polygonen met de code 'OT', wat wijst op een sterk vergraven ondergrond in de ruime omgeving van het plangebied.

Cartografische bronnen wijzen op een doorlopend ruraal karakter van het plangebied de voorbije eeuwen. Op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden staat het plangebied ingekleurd als akker. Hierin komt pas na de Tweede Wereldoorlog verandering, wanneer het terrein stelselmatig wordt opgenomen binnen het (sub-)urbane weefsel. Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving zijn gekende waarden relatief schaars. In hoofdzaak betreft het laatmiddeleeuwse relict gekend op basis van cartografische indicatoren. Veldkarteringen in de ruime omgeving hebben ook vondstmateriaal uit de steentijden en protohistorie aan het licht gebracht. Op vlak van archeologische relict is er een vrij generieke verwachting vanaf de eerste landbouwgemeenschappen in de streek.

Op basis van de landschappelijke situatie en gekende archeologische waarden kan een vrij generieke verwachting afgeleid worden inzake grondvaste sporen. De beschikbare gegevens wijzen op een relatief éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige relictten reeds zichtbaar zijn onder de bouwvoor.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

De geraadpleegde bouwplannen van de aanwezige bebouwing tonen aan dat deze niet onderkelderd zijn. Dit gegeven in combinatie met het archeologisch potentieel naar grondvaste archeologische sporen onder de bouwvoor vormen voldoende argument om verdergaand onderzoek te adviseren.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

CALLEBAUT D. 1981, *Het Oud Kasteel te Petegem I. De Karolingische curtis en haar ontwikkeling tot de XIIde eeuw*, *Archaeologia Belgica* 237, Brussel.

DE GROOTE K. 2000, *Van prestedelijke nederzetting tot omwalde stad. Archeologie van de Aalsterse stadsontwikkeling*, in *Het Land van Aalst*, jg. LII-2, 234-252.

DE GROOTE K. 2013, *De stadswording van Aalst. Of hoe een Merovingische nederzetting uitgroeide tot een laatmiddeleeuwse stad*, in *Monumenten, Landschappen en archeologie*, jg. 32, nr. 1, 4-32.

DE GROOTE K & MOENS J. 1995, De oudste stadsversterking van Aalst (prov. Oost-Vlaanderen), in *Archeologie in Vlaanderen*, jg. IV-1994, 138-141.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Inventaris Onroerend Erfgoed

VAN MOERKERKE J. 1983, *Epipaleolithicum onder het Onze-Lieve-Vrouw-Hospitaal te Aalst*, in *Conspectus MCMLXXXII (Archeologica Belgica 253)*, Brussel, 14-16.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017J86
Onderwerp	Aalst Affligemdreef
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2016

Plannummer	4
Type plan	Afbeelding
Onderwerp plan	Google Streetview
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

Plannummer	5
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Visualisatie van de geplande werken
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	6
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaire Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	10
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	12
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Hoogtemodel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	14
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017

Plannummer	15
Type plan	Plattegrond
Onderwerp plan	Topografie van Aalst
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

Plannummer	16
Type plan	Plattegrond
Onderwerp plan	Kaart op basis van 16 ^{de} eeuwse toestand
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

Plannummer	17
Type plan	Plattegrond
Onderwerp plan	Lokalisatie van volmiddeleeuwse sites
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

Plannummer	18
Type plan	Afbeelding
Onderwerp plan	Evocatie eerste stadsomwalling
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2013

Plannummer	19
Type plan	Historische kaarten
Onderwerp plan	Villaretkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1745-1748

Plannummer	20
Type plan	Historische kaarten
Onderwerp plan	Ferrariskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	21
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	22
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	24
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	26
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	27
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	28
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/10/2017